

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 12 februari 1925 kl. 1 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckt motion om införande av allmänt rusdrycksförbud.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 85, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, har herr *Bodén* föreslagit, »att riksdagen beslutar införa förbud i landet mot all tillverkning, försäljning, import eller innehav av alkoholhaltiga drycker, som innehålla mer än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol, till annat än medicinskt eller tekniskt bruk;

att för den händelse riksdagen bifaller framställningen:

lagen må träda i kraft den 1 januari 1930.

Att riksdagen hemställer hos regeringen om uppsättande av förslag till lagtext, som i god tid före lagens ikraftträdande skall föreläggas riksdagen;

att riksdagen hemställer hos regeringen att under tiden intill dess lagen träder i kraft ordna landets ekonomi så, att staten göres fullt oberoende av rusdrycksinkomsterna.»

Beträffande den för detta förslag anförda motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Frågan om permanent och totalt rusdrycksförbud har varit föremål för utredning av nykterhetskommittén, som jämväl den 5 augusti 1920 avgivit betänkande och förslag i ämnet. Ett av kommittén utarbetat förslag till lag om alkoholvaror innefattade sålunda bl. a. förbud mot tillverkning och försäljning inom riket samt införande till riket av alkoholvaror. I nämnda betänkande har kommittén rörande folkomröstning om förbud gjort följande uttalande:

Återblick.

»De omständigheter, som enligt kommitténs mening motivera förbudsfrågans hänskjutande till folkomröstning, äro i huvudsak följande.

Den viktigaste förutsättningen för att ett genomfört förbud skall kunna med framgång upprätthållas är förefintligheten av en övertygad folkmajoritet, som ställer sig såsom garant för förbudsbeslutets förverkligande. För att denna garant skall bli nog effektiv måste tvänne villkor uppfyllas: dels måste det på ett otvetydigt sätt utrönas, att en förbudsvänlig majoritet verkligen existerar, och dels måste denna majoritet göras starkt medveten om att den påtagit sig ansvaret för den lag, som den godkânt.

För att otvetydigt utröna, huru stor del av folket det är som önskar

totalförbud, är det enligt kommitténs mening nödvändigt att anordna en särskild omröstning, som endast gäller frågan: förbud eller icke förbud.»

Även de ledamöter av nykterhetskommittén, vilka icke förenat sig i dess förslag om förbudslag eller i fråga om detta framställt olika ändringsyrkanden, anslöto sig till tanken på en folkomröstning. I denna punkt förefanns inom kommittén ingen annan meningsskiljaktighet än den, att vissa ledamöter föredrogo en bekräftande folkomröstning, andra en konsultativ.

I samtliga de motioner, i vilka vid 1921 års riksdag förslag framställdes om införande av konsultativ folkomröstning, åberopades såsom ett huvudsakligt skäl härför nykterhetskommitténs ovanberörda uppfattning om att en förbudslagstiftning bör föregås av folkomröstning.

Sedermera hava, efter samstämmade beslut vid 1921 och 1922 års riksdagar, grundlagsändringar i syfte att möjliggöra konsultativ folkomröstning genomförts. I den år 1922 inom andra kammaren av herr Sävström m. fl. väckta motion, nr 131, vari framlades förslag till lag om folkomröstning angående rusdrycksförbud — vilken motion angav sig vara ett uttryck för riksdagens nykterhetsgrupps uppfattning i frågan — uttalades, att motionen »har närmast föranletts av en önskan att tillmötesgå det från många håll resta kravet på en förbudsomröstning», vilket uttalande måste fattas såsom innebärande att även riksdagens nykterhetsgrupp accepterat tanken på att en folkomröstning måste föregå antagandet av en förbudslagstiftning. Sedan den 28 april 1922 utfärdats lag om folkomröstning angående rusdrycksförbud, har under år 1922 folkomröstning verkställts angående införandet av fullständigt rusdrycksförbud, varvid 925,097 röster avgivits mot antagandet av en lag om fullständigt rusdrycksförbud i riket, under det att 889,132 röster avgivits för antagandet av en sådan lag.

En närmare granskning av omröstningssiffrorna visar bl. a., att inom samtliga norrländska län samt inom Kopparbergs, Västmanlands, Örebro, Värmlands, Skaraborgs, Jönköpings och Östergötlands län majoritet fanns för förbud, medan övriga län och Stockholms stad visade majoritet emot förbudet. Majoriteten för förbud växlade mellan 81.5 procent, i Jönköpings län, och 55 procent, i Skaraborgs län, under det majoriteten emot förbud var störst i Stockholms stad eller 86.5 procent och minst i Uppsala län eller 51 procent. Av de mot förbudet avlämnade rösterna hade 580,066 röster avgivits av män och 345,031 röster av kvinnor, av de för förbudet avlämnade rösterna hade 401,993 röster avgivits av män och 487,139 röster av kvinnor.

Utskottet.

Det måste enligt utskottets uppfattning anses uteslutet att nu, i strid mot den mening, som så pass nyligen som vid 1922 års folkomröstning kommit till uttryck i frågan om förbud eller ej, antaga ett förslag i den riktning motionen avser. Utskottet vill därjämte betona, att enligt dess mening en lag-

stiftning om permanent rusdrycksförbud icke bör antagas utan att densamma befunnits hava stöd hos en klar majoritet bland folket.

Av här anförda skäl har utskottet funnit sig sakna anledning att nu närmare ingå på eller taga ställning till frågan om lämpligheten av rusdrycksförbud över huvud taget eller inlåta sig på de skäl av formell natur, som kunna anföras mot ett bifall till motionen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion II: 85 av herr Bodén, om införande av allmänt rusdrycksförbud, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 februari 1925.

På bevillningsutskottets vägnar:

ERIK RÖING.

Närvarande: herrar Röing, Wohlin, Johan Nilsson i Kristianstad, Rune*, Boman, Pers, Bårg, Borell, Johan Bergman, Jönsson i Boa, Johansson i Kullersta, Lithander, Olsson i Golvvasta, Bengtsson i Kullen, Lövgren i Nyborg, Björnsson, Alexis Björkman, Björklund, Olsson i Gävle och Elof Ljunggren.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

Reservationer:

av herr *Pers*, som ansett, att utskottets betänkande börj hava följande lydelse:

»Eftersom svenska folket efter förbudsomröstningen 1922 icke tillkännagivit sådan anslutning till kravet på rusdrycksförbud, att ett sådant har utsikt att upprätthållas och bliva till avsett gagn, hemställer utskottet,

att ifrågavarande motion II:85 av herr Bodén, om införande av allmänt rusdrycksförbud, icke må vinna riksdagens bifall.»

av herrar *Bergman* och *Elof Ljunggren*, som ansett, att utskottets betänkande bort vara av följande innehåll:

»Den fråga, motionen gäller, är, som bekant, ett av de spörsmål, som under de senaste generationerna tilldragit sig alltmänt intresse. En väldig folk-rörelse, av större anslutning än någon annan i vårt land, har sedan ett århundrade tillbaka verkat och verkar alltjämt för dess lösning. Sedan riksdagens andra kammare år 1910, efter ett minnesvärt anförande av Lunds universitets nuvarande rektor, juris professorn J. Thyren, utan votering uttalat sig för en allsidig utredning av frågan, under vilka förhållanden ett fullständigt rusdrycksförbud kunde genomföras i riket, uppdrog Kungl. Maj:t år 1911 åt en kommitté att verkställa denna utredning. Först år 1920 förelåg det slutliga resultatet av detta arbete. Det utmynnade i ett utarbetat förslag till förbudslag. I sitt betänkande föreslog kommittén även, för att utröna graden av den anslutning förslaget kunde äga bland vårt folk, en särskild folkomröstning i förbudsfrågan. Härom yttrade kommittén bl. a.:

'De omständigheter — — — förbud'. (Lika med utskottsmajoriteten.)

I samtliga — — — kvinnor. (Lika med utskottsmajoriteten.)

Folkomröstningens resultat blev alltså, att förbudets motståndare befunnos vara i en svag majoritet bland de röstande (cirka 51 procent mot 49). Ett stort antal röstberättigade gav emellertid ej sin mening till känna, vadan någon fullt tillförlitlig kännedom om folkflertalets ställning till förbudstanken icke kan sägas hava vunnits. Dessutom är det givetvis icke i och för sig klart, att 1922 års omröstningsresultat i allo motsvarar folkstämningen nu, på tredje året därefter. Men då det varken genom förnyad folkomröstning eller på annat sätt ådagalagts, att meningarna i frågan undergått sådan förskjutning, att förutsättningar för ett krav på omedelbart beslut om allmänt och permanent rusdrycksförbud just nu skulle förefinnas, finner utskottet sig icke kunna tillstyrka bifall till den nu föreliggande motionen.

Det synes utskottet uppenbart, att en förnyad riksdagsaktion för sådant förbud måste förutsätta en helt annan utgångspunkt än den löst utkastade plan, som innehålles i förevarande motion. Ett allvarligt menat riksdagsinitiativ för totalt och permanent rusdrycksförbud synes först och främst böra äga stödet av ett tydligt krav på sådant initiativ från den svenska nykterhetsrörelsens samlade styrka, sådan den framträder i sina representativa organ inom och utom riksdagen. Något sådant krav har, utskottet veterligt, icke givit sig till känna såsom stående bakom denna motion. Vidare synes för ifrågavarande aktion böra förutsättas en även utanför nykterhetsorganisationerna dokumenterad opinion i samma riktning.

Att en sådan opinion i en ej alltför avlägsen framtid kan förväntas, synes ganska sannolikt. Frågan måste nämligen år efter år vinna allt mer stegrad aktualitet, sedan numera i världens ekonomiskt ledande stormaktsland, Amerikas Förenta stater, den 16 januari 1920 ett med stor majoritet grund-

lagfäst totalt rusdrycksförbud trätt i kraft och allt mer börjar visa sina verkningar. I den mån dessa utfalla gynnsamt, kan Amerikas exempel säkerligen ej undgå att inverka på andra folk. Europas nationer fingo under kristidens påtvungna alkoholknapphet uppleva en aldrig förr bevittnad nedgång i fyllerifrekvens och av alkohol förorsakade sjukdomar, en anmärkningsvärd avfolkning av alkoholistanstalter m. m. Men Europas flesta folk hava det oaktat återgått till den friare tillgången till rusdrycker och därmed också fått igen deras sociala skadeverkningar. Detta gäller även Sverige. Det nuvarande kontrollsystemet har väl i viss mån nedbringat några av dessa olycksföljder, men icke i tillnärmelsevis samma grad som 1917 och 1918 års förbudsliknande förhållanden gjorde, oberoende av detta system. Å andra sidan har detta system bidragit att ånyo popularisera dryckessederna och därmed ökat svårigheterna att tillbakatränga dem. Amerikas folk har med sitt sinne för radikala och praktiskt verksamma metoder dragit den slutsats av vunna erfarenheter, som Europas folk i allmänhet saknat lust och mod att våga. Aldrig någonsin har Förenta Staternas välstånd varit större än nu. Amerikas rikedom och framför allt Europas särskilt av kriget vållade armod bero givetvis på många andra orsaker än folkens ställning till alkoholfrågan, men förbudet har enligt Amerikas sakkunniga myndigheters och dess ledande nationalekonomers uttalanden en anmärkningsvärd del i det ökade välståndet därstädes.

Nykterhetsfrågan är även för svenska folkets ekonomiska och sociala framåtskridande samt för dess fysiska och moraliska sundhet av så fundamental betydelse, att intet bör underlåtas, som kan bidra till denna frågas rationella och snara lösning.

Utskottet delar motionärens önskan att främja denna lösning, men kan av ovan anförda skäl icke anse de nödiga förutsättningarna just nu föreligga för ett bifall till motionärens yrkanden, vilka till en del även ur formell synpunkt torde vara oantagliga.

Utskottet får därför hemställa, — — — åtgärd.» (Lika med utskotts-majoriteten.)